

Ю.С. ПЕТЛЮК,
кандидат юридичних наук
(Національний університет біоресурсів і правознавства України
ім. академіка В. З. Янчука)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Однією з функцій управління у сфері використання та охорони земель оздоровчого призначення є їх моніторинг. Сучасний тлумачний словник української мови [1, 410] визначає моніторинг як безперервне стеження за певним процесом з метою виявлення відповідності його бажаному результату. Відповідно до ч. 1 ст. 191 Земельного кодексу України [2], моніторингом земель є система спостереження за станом земель з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та наслідків негативних процесів. Здійснення моніторингу земель регламентують: ст. 22 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3]; ст. 191, 192 Земельного кодексу України; ст. 5, 8, 9 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» (щодо моніторингу ґрунтів земель сільськогосподарського призначення) [4]; постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про моніторинг земель» від 20 серпня 1993 р. № 661 [5], «Про Положення про державну систему моніторингу довкілля» від 30 березня 1998 р. № 391 [6], наказ Мінекоресурсів України від 21 серпня 2002 р. № 323, яким затверджене Положення про порядок інформаційної взаємодії органів Мінекоресурсів України та інших суб'єктів системи моніторингу довкілля при здійсненні режимних спостережень за станом довкілля.

Моніторинг земель передбачає проведення технічної та інформаційно-аналітичної роботи із застосуванням технічних засобів контролю та через відслідковування якісного стану земель, взяття проб і здій-

снення ґрунтово-геоботанічних та інших необхідних обстежень, аналізів та вимірів хімічного й біологічного складу ґрунтів, їх фізичного стану, а також оцінювання та аналіз стану земель, вироблення на цій базі прогнозів прояву основних негативних процесів на землях, які належать до різних категорій, у найближчій та віддаленій перспективі, розробленні заходів щодо їх відвернення. Крім того, здійснення моніторингу передбачає проведення спостережень за використанням земель, виявленням випадків нецільового використання, не відповідно до дозволеного використання, які особливо погіршують якість земель, а також загальну екологічну ситуацію [7, 67–68].

На основі чинного законодавства України можна зробити висновок про те, що моніторинг земель – це частина державного моніторингу довкілля, який є системою спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Моніторинг земель має виконувати базову роль усіх інших моніторинрів та кадастрів природних ресурсів [8, 80]. Тобто дані, які отримуються при здійсненні моніторингу земель, мають бути інформаційним підґрунтям для ведення моніторингу інших видів природних ресурсів, а також для ведення державних кадастрів різних видів ресурсів, насамперед державного земельного кадастру. Дані, отримані у про-

цесі здійснення моніторингу земель, також можуть використовуватися під час проведення землеустрою, планування розвитку територій, земельного контролю [7, 67].

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про моніторинг земель» (п. 2) залежно від мети спостережень та ступеня охоплення територій проводиться такий моніторинг земель: національний (на всіх землях у межах території України); регіональний (на територіях, що характеризуються єдністю фізико-географічних, екологічних та економічних умов); локальний (на окремих земельних ділянках та в окремих частинах (елементарних структурах) ландшафтно-екологічних комплексів).

Ведення моніторингу земель здійснює Держземагенство за участю Міністерства охорони навколишнього природного середовища, Міністерства аграрної політики та продовольства та Української академії аграрних наук.

Інформація, одержана під час спостережень за станом земель, узагальнюється по районах, містах, областях, Автономній Республіці Крим, а також по окремих природних комплексах і передається в пункти збору автоматизованої інформаційної системи обласних, Київського і Севастопольського міських головних управлінь земельних ресурсів та Республіканського комітету із земельних ресурсів Автономної Республіки Крим.

За результатами оцінювання стану земель складаються звіти, прогнози та рекомендації, що подаються до місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та Держземагенства для вжиття заходів щодо запобігання і ліквідації наслідків негативних процесів.

Незважаючи на достатньо розвинене правове регулювання, зважаючи на низку об'єктивних та суб'єктивних чинників спостереження за станом земель сьогодні не складають всеохопної системи. Моніторингу земель досі фактично немає [9, 55].

Існуюча система збирання інформації про стан земель ні за обсягом, ні за змістом не відповідає сучасним вимогам та завданням державного управління у зазначеній сфері.

Перелік використаних джерел:

1. Сучасний глумачний словник української мови : 50 000 слів / [за заг. ред. д-ра філол. наук., проф. В.В. Дубічинського]. – Харків : Школа, 2006. – 832 с.
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
4. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19 червня 2003 р. № 963-VI // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 39. – Ст. 350.
5. Про затвердження Положення про моніторинг земель : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 1993 р. № 661 // Зібрання урядових нормативних актів України. – 1994. – № 1. – Ст. 5.
6. Про Положення про державну систему моніторингу довкілля : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391 // Збірник урядових нормативних актів України. – 1998. – № 9. – Ст. 211.
7. *Землякова Г.Л.* Государственный мониторинг земель в Российской Федерации : проблемы правового регулирования / Г.Л. Землякова // Аграрное и земельное право. – 2006. – № 3.
8. *Боголюбов С.А.* Земельное право : учеб. для вузов / Боголюбов С.А., Никишин В. В., Устюкова В.В. – М.: Норма, 2003. – 462 с.
9. *Кривов В.М.* Екологічно безпечне користування Лісостепу України. Проблеми охорони ґрунтів / Кривов В.М. – К. : Урожай, 2008. – 299 с.